

181

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Zvezek 6. V TRSTU, 12. marca 1898. Letnik II.

Meseca marca se obhaja god teh-le slovanskih krstnih imen: 5. Bogomila, 6. Miroslav, 18. Slavoljub, 19. Zlata, 21. Benko, 24. Jaroslav. Slovenke! Širite po domovini slovanska krstna imena!

Go je častno.

<p>Ne more biti vsak gospod Ne vsak ukazovati, Ne moreš brate mi povsod Tako gospodovati!</p>	<p>A srcu vselej gospoduj Mogočno in oblastno, — In čutom vsem zapoveduj To brate, — to je častno!</p>
---	---

Bogomila.

Ob vrnitvi.

<p>Ko sem na tuje šel, Naš dol je ves cvetel, In v duši mi veselo Je cvetov sto cvetelo...</p>	<p>A zdaj pa beli sneg Pokriva dol in breg... Povsod tu smrt kraljuje... Vse tiho... vse žaluje...</p>
--	---

O ne samo pri nas,
 I v svetu tam je mraz...
 Zatrli je dih ledeni
 Mnog lepi cvet i meni...

Feodor Sokol.

Josip Juraj Strossmayer.

Spisala Márica.

Tudi preprostejšim Slovenkam, katere ne poznajo nobenega slavnega imena iz bratskih slovanskih narodov, je gotovo znano ime Josipa Juraja Strossmayerja. Njegova slika v prav majhni, večji, ali veliki obliki krasi marsikateri slovenski dom in pravi o zavednosti njegovih lastnikov in prebivalcev.

Spominjam se, da sem v onih letih, ko se človek oduševlje tako lahko, ko sem tedaj čula o njegovih zaslugah za hrvatski narod, vskliknila: — ko bi ga srečala, padla bi predenj na kolena! — In tudi sedaj v zrelejši dobi ni me nikakor minilo to oduševljenje, da, rastlo je kakor so rastle njegove zasluge, a narastlo do vrhunca, ko sem gledala v njegov duhoviti obraz. Padla nisem sicer predenj na kolena, kakor sem vsklikala sedemnajstletna deklica, kajti slavni vladika bi mi bil gotovo dejal se svetim pismom: — Bogá samega moli. . .

Ker ni mej Slovenkinimi čitateljicami gotovo ni ene same, ki bi ne poznala vsaj imena velikega vladike, vsaj gotovo ve o njem, ako družega ne, da je hrvatski mecen, evo tu nekaj glavnih potez iz njegovega življenja.

Rodil se je veliki biskup dne 4. februarja 1815. leta v Osjeku. Imel je še štiri brate, kateri so vsi umrli v rani mladosti. Pač pa je bilo očetu Ivanu in materi Ani odsojeno videti svojega sina škofa. Ko je dovršil gimnazijo z izvrstnim vspehom, sprejel ga je biskup Sučić v svoje semenišče. Mladi Strossmayer se je biskupu tako prikupil, da se ga je spominjal celo v oporoki, ter mu zapisal gotovo svoto za rigorozne in promocije. Ko je jeseni 1833. dovršil na Diakovskem liceju filozofijo, poslal ga je biskup Sučić, kakor najboljšega klerika v centralno semenišče v Pešto, kjer je bil že leta 1834. promoviran doktorjem filozofije, (še pred 20. letom) O Strossmayerju bogoslovcu je vskliknil o priliki izpita iz dogmatike predsednik izpraševalne komisije: — Strossmayer bo ali prvi krivoverec XIX. stoletja ali pa najtrdnější stebler katoliške cerkve.

Strossmayer se je oklenil svojih studij in živel le zanje, odkar je začel zahajati v šole; bil je torej poleg izredne nadarjenosti še jako marljiv.

Meseca julija 1836. leta je dovršil Strossmayer svoje bogoslovske študije, vendar ni še mogel biti posvečen, ker ni bil dovolj star in vrhu tega prav bolehen. Biskup Kuković ga je vzel seboj na potovanje, da bi si oddahnil od duševnega napora.

Lahko si mislimo, kak oddih je bilo potovanje v onem času v vednih nevarnostih, ko še ni bilo železnic.

Dne 16. februarja 1836. ga je posvetil biskup Kuković v mašnika

ter ga poslal za kapelana v Petrovaradin, kjer je ostal do oktobra 1840. Zanimiv je listek, ki se nahaja v akademiji prilepljen na posebnem pergamentu, katerega je napisal Strossmayer, a pozneje sam raztolmačil. Na listku je pisano: — Molil sem vedno rad, zlasti pa nocojšnjo noč in če smem gledati v prihodnjost, namenil me je Bog za velike reči.

Kapelan Strossmayer se namreč ni mogel razumeti s svojim župnikom v Petrovaradinu. Prišel je osebno prosit biskupa Kuković-a naj ga premesti, ali še rajši pošlje na Dunaj, ker bi rad postal doktor teologije. Biskup, ki ga je imel prej vedno rad, sprejel ga je sedaj osorno ter mu vzkazal naj se vrne v Petrovaradin. Ono noč je bil Strossmayer jako vznemirjen ter prebil vso noč v molitvi a drugo jutro na vse zgodaj je zapisal gori navedene besede. Takoj po maši mu je došel poziv, da naj pride k biskupu. Vladika Kuković mu je prišel prijazno naproti ter mu pokazal pismo katerega je prinesla večerna pošta in v katerem je bilo pisano, da je cesar Ferdinand sprejel Strossmayerja v višji duhovniški zavod pri sv. Avgustinu na Dunaji. Na to položi Strossmayer biskupu rokó na rame pa reče: — Vedite prevzvišeni, da bom jaz Vaš naslednik, na kar se je Kuković razjezil in rekel: ah, kako predrzen mlad človek.

V Avgustineji je ostal Strossmayer le malo časa, ker je dovršil svoje rigoroze s tako histrostjo in takim vspehom, da se v zavodu ne spominjajo nič sličnega, a o teh rigorozih se je govorilo še dolgo, dolgo potem. Prišedši domov, je bil do konca šolskega leta 1844. profesor verstva na domačem semenišči, potem pa profesor matematike in fizike, a leta 1847. ga je pozval cesar na Dunaj za dvornega kapelana in direktorja v Avguštinej.

O Strossmayerju se lahko reče, da ga je Bog varoval in ohranil na srečo Hrvatom in v slavo vseh Slovanov. Bil je večkrat v smrtni nevarnosti, toda rešila ga je vselej božja previdnost. Ko je bil še otrok, ga je pičila strupena kača, ko se je iz Pešte vozil s čolnom v Budim, (takrat ni bilo mostu) bil bi se skoraj s čolnom vred potopil, ker je pritisnila tolika množina ledu, a kot ravnatelja Avguštineja je veliko čudo, da ga niso zadele krogle upornikov (1848), katere so padale krog njega kakor gost dež. Vrh tega se je za njim podila cela tolpa upornikov ter upila ubijmo „farja“! Vsem nevarnostim je slavni vladika srečno ušel.

Dné 18. novembra 1849. je bil izvoljen za biskupa bosensko-sremske škofije. Vsa domovina je od radosti zavriskala ob tem imenovanji ter poslala za to imenovanje zahvalno adreso mlademu cesarju. Od tedaj vlada ljubljeni vladika na čast in veselje vseh Slovanov, osobito pa svoje ožje domovine. Dobrote, katere je izkazal svojemu narodu, so neštevilne a najsijajnejši spomenik si je postavil blagi vladika s palačo akademije, galerijo slik in ustanovo Zagrebškega vseučilišča in v zadnjem času celó za bodočo medicinsko fakulteto.

Ko je l. 1895, obhajal svojo 80 letnico, se mu je prvega avgusta poklonila slovenska deputacija v Slatini na Štajerskem, kjer biva prevzvišeni vladika vsako poletje. V deputaciji sva zastopali slovensko ženstvo Milka Mankoč-eva in jaz. Velikega vladika je pozdravil sedanji ljubljanski župan Ivan Hribar. Med nagovorom je stal vladika Strossmayer nepremično ter zrl se svojimi še vedno živahnimi, duhovitimi očmi v govornika. Govoril je, ne vem več dobro kaj, toda vem da je govoril presrčno, ljubeznjivo in domoljubno. Koncem govora je povabil vso deputacijo v Djakovo na svojo stoletnico, ako mu jo Bog da dočakati. Iz srea želimo, da Bog dodeli blagemu vladiki to redko srečo, nam pa izredno veselje, da ga najdemo še čilega in zdravega. Druzega dne se je šetal po drevoredu se svojim kanonikom spremljevalcem in me dve sva mu dvorili od daleč. Ker je pa bil zadnji dan najinega bivanja v Slatini, sva se ohrabрили ter stopili k ljubljenskému vladiki, da ga še enkrat pozdraviva presrčno in iskreno. Razveselil se, je vidno tolike ljubezni, odgovoril nama prijazno ter blagoslovil naš narod in naju, izročivši nama pozdrave za vse zavedne Slovence.

Pravica do sreče.

Povest.

Ruski spisal I. N. Potapenko ; poslovenil A. Pahar.

IV.

(Zvršetek.)

Bilo je tri tedne pozneje, kar sta se pripeljala Kurtánov in Darja Pavlovná na istem vlaku v Moskvo. Kurtánov je stopal v tretje nadstropje neke velike hiše v „Mjasmickoj“ ulici, ki je bila polna mebliranih sob. Dospevši do tretjega nadstropja, je krenil na levo, prehodil dolg, ozek hodnik in potrkal na duri, na katerih je bila velika številka 49. Ni dobil odgovora. Ponovil je trkanje ; odgovora ni bilo.

„Določila je uro a ni prišla“, — mislil je, a brez vse nevolje, je vprašal mimo idočega sobárja, ni li ključa.

Ker so ga videli dvakrat pri Pozdnevki, zaupal se mu je ključ. Mala soba z dvema oknomá je bila jarko razsvetljena od solčnih žarkov. Pri divanu je stala okrogla miza, pokrita z belim, čistim namiznim prtom, pri steni — druga, pisalna. Postelja je bila zakrita sè špansko steno. Na vsem se je poznála gospodinjska natanjénost. Vse je bilo čudovito snažno. Na pisalni mizi je ležala masa papirja in korekturnih listov, a vse je bilo v nenavadnem redu. Kurtánov je zadovoljno ogledoval sobo in jo v mislih primerjal svojima dvema, v katerih je bilo vse naróbe,

knjige pomešane s perilom, črnilnik je služil tudi za pepelnik, tabak se je valjal povsod in kadar je bilo treba v tem kaosu poiskati kake reči, je bilo dela za dve uri.

„Red — lepa reč, — je mislil Kurtánov: — a dolgočasno je, vzdržavati ga! Vendar kaka kôpa rokopisov je tu, koliko dela ima! In tudi korekturni listi se vidijo, tudi to opravlja! To je neumorna energija!“ Stopil je k mizi in z očesom poiskal pod kôpo rokopisov svojo tolsto disertácijo. Dogovorila sta se, da bode prepis danes gotov, in hotel se je uveriti o tem. Snel je vrhovne rokopise in jih položil na stran. Potem je vzel svoj zvezek in drugi — popolnoma nov in še debelejši, ter pogledal na zadnjo stran. Da, vse je prepisano in tudi podpisano: „konec“. Kakov korenjak je Darja Pavlovna! Kako utegne vse to! A čuj, njeni koraki — trdi, umérjeni, kakor hodi redko kakova ženska.

Vstopila je.

— A to ni lepo! Ne pohvalim Vas! — jela je, majáje glavo in slačivši svoj navadni temni vaterpruf; — Kdo vam je dovolil napravljati neréd?

— Oprostite, Darja Pavlovna! Hotel sem se uveriti o Vaši zanesljivosti in vidim, ta je čudovita! A kaj ste tu prinesli?

— Delo! — je odgovorila, položivša zavój korekturnih listov na mizo in daváje mu roko. — Delo, delo in delo! Jaz se zagánjam na delo sè strastjo in slastjo, kakor gladen volk na svoj plen. V prvo je v meni velika zaloga sile, o, velikanska! Moja delavna sila je vstrajna, kakor vino! . . . A v drugo — treba je denarja, stroškov je mnogo. Saj nisem ničesa imela, a zdaj sem že kupila nekaj perila in čujte, domačo jopico sem si naredila! Hočete, da vam pokažem? Res ni ljubka? V njej se dá celó koketovati, in davno bi že rada koketovala . . . Varujte se mojega koketovanja, Andrej Vasiljevič, ker ono je tudi vstrajno, kakor vino . . .

— S kom boste koketovali? — je vprašal Kurtánov.

— O, z vsem svetom, s prvim, ki me sreča . . . Nu, tudi z vami na primer . . . A kaj, vi se imate za kamenitega? Zaman. Že davno sem vas določila v svojo žrtev . . . Ne, res (poločila je jopico na divan) . . . Strašno rada bi koketovala . . . Zakaj jope ne hvalite? Vi žalite avtorja, a vi veste, kako samoljubivi so avtorji . . .

— In vi ste sami naredili jopo? Kedaj ste vendar utegnili?

— O, jaz vse utegnem! Saj vam pravim, da trpim od prevelikih sil in da napadam delo, kakor gladen volk.

— Nu, a Grigorija Petróviča niste vzbudili?

Njeno lice se je nakrat zresnilo.

— To ostane navselej moja bolestna rana, — je dejala. — Ne, njega ni vzbuditi . . . Poslal mi je potni list . . . Divim se, da je imel za to dosti

energije : saj je bilo vendar treba vstati z mesta in peljati se v mesto . . . In veste, kaj mi je pisal ? Štiri besede : „Delaj, kar sama hočeš !“ Sicer je pristavil : „ako treba, pošljem denarja.“ No, zahvalila sem se. Ni treba denarja, ni ga treba. Denar je škodljiv. Ako bi on ne imel preveč denarja, bil bi nemara drug človek . . . Ne od denarja, a od truda se mora živeti. Nu, Bog ž njim ! On je mrtev. Ali ste zadovoljni s prepisom ?

— Več nego zadovoljen ! . . . Vi imate možko pisavo . . .

— A zató ste zadovoljni ? Čudno ! Odhájate ? Da ? A jaz sem hotela z vami govoriti . . . Poslušajte (vidno je zarudela) . . . Kedaj se vendar že zaljubite v mene ?

— Ka - aj ?

— Nu, da . . . Saj je to tako naravno ! . . . Pomislite, kakov položaj ! Vi ste moj spasilatelj, rekla bi . . . Vam se imam zahvalite za svoje prerojenje. Jaz moram ljubiti nekoga, zato ker sem — ženska . . . Jaz moram osrečiti nekoga. In gotovo imate vi več pravice do tega, nego kdo drugi . . . Ni li tako ? . . . Ha, ha, ha ! No, vi se obotavljate. Moje potrpljenje nazadnje še neha in tedaj . . . tedaj bo prepozno . . .

Ona se je smejala, a Kurtánov se je priklonil in vzel njeno roko.

— No, jaz sem skoraj . . . skoraj zaljubljen v vas, Darja Pavlovna ! — dejal je, tudi smejó se, a vidno razburjen.

— A — a ! Vendar, vendar ! To je ravno ! Potrudite se, da se povsem zaljubite ! . . . je odgovorila ona. — Ne, res : vi ste — delavec, jaz — tudi . . . In veste, vedno delati in delati se tudi more naveličati ! Dajte tedaj, ljubiva malo drug družega . . . In življenje bode polnéje in veseléje. In kaj bi bilo ? Pustiva, da se mrtvi sami pokopujejo, a midva — sva živa . . . Ni pregrehe v tem, ako se z delom uživa življenje in sreča. Je li tako, Andrej Vasiljevič !

Poljubil je njeno roko in sédel k njej na divan, blizo, blizo k njej.

— Vi ste divna ženska . . . Moram vas ljubiti ! . . . — dejal je, ne izpustivši njene roke.

— Davno bi že imeli tako, davno že ! — rekla je z nekakim slabim, pojemajočim glasom. — Kdor dela, le ta ima pravico do sreče . . .

Oči so goréle, lica so živo zarudéla.

V noči.

Meglina noč ovija zemljo.

Srebrni, lunin nasmehljaj

V ta nočni mrak ne zatrepeče,

Ne razjasni ga zvezd sijaj.

Ko zrem v megleni, sivi zastor.

Otožnost se me polasti —

Pa proč z otožnostjo, jaz raje

Zatisnem v lepi sen oči. —

Kristina.

Kdo pa tebi . . ?

Tožno pri pogrebu miserere
Mašnik poje — in molitve bere.

In kropi in blagoslavlja jámo,
Da bi rajni mirno spaval támo.

Čujejo se pesni glasi tóžni —
In molitve vzdihljeji pobóžni! —

Kdo pa tebi, vbogo srce moje,
Kdo pa tebi — spev pogrebni poje ?

Kdo te blagoslavlja pri pokópi,
Rani grob ljubavi, — kdo pokrópi ?

Bogomila.

Svoje dni . . .

Marica II.

Vse one mične povesti, katerih nam ni mogla povedati stara mama nikoli dovolj, začenjale so se navadno z besedami : Svoje dni . . . in kako radi smo jih poslušali ! Tudi konec je bil skoraj pri vseh enak. Navadno je bila stara mama povabljena na končno pirovanje, kjer je „jedla iz naprstnika in pila iz rešeta, da je imela od tistega časa moker jezik“. Ta konec nam je ugajal nad vse. Zaslišavši ga, počili smo pa unisono v smeh, kateremu je sledila prošnja za drugo pripoved. Mnogo jih je znala o zakletih gradovih in kraljičinah, o kači, ki je imela 7 glav in na vsakej zlato krono, o Kralju Matjažu, o ciganih, o desetem bratu in sestri, o povodnem možu, o Rojenicah, o škratu, o krvoločnih Turkih itd. itd., a včasih ni bila razpoložena in ob takih prilikah se nas je odkrižala imenitno tako le : „Svoje dni je živel kmet, ki je imel grozno veliko njivo. Ko je prišla pomlad, napregel je v plug lepo belo kobilo in šel orat. Kadar jo izorje, tedaj vas pokličem, da vam povem dalje, dotlej pa se pojdite igrat.“ In nič ni pomagalo ; šli smo čakati in prvikrat smo še celo računili, kako dolgo bo pač oral, pozneje seveda smo že vedeli, kam pes taco moli.

Za otroke je res ni zabave, katera bi jim ugajala take nad vse, kakor pripovedi. Tudi najlepše igrače in najveseleje igre se naveličajo, pripovedi pa bi poslušali brez nehanja, seveda če so le te primerne njihovemu duševnemu obzorju. Kajti da pripoved ugaja, ne zadošča samo

zanimivo gradivo in dober pripovedovalec, temveč poslušalec mora biti zmožen, da si v duhu tako rekoč ilustruje, kar je slišal. Da se nadalje prikupi otroku povest, ne sme biti otročja in budalasta, pa tudi moralizovanja se mora izogibati, češ, kakor hitro ugane otrok, da ga hoče pripovedovalec namenoma podučevati s pripovedko, začne zdehati in se dolgočasiti.

V teh dveh točkah so jedini skoraj vsi pedagogi, jako vsaksebi jih pa žene vprašanje ali naj pripoveduje povest o samih dobrih ljudeh ali sme otrokom slikati tudi slabe značaje in zlo sploh. Imenični možje, lastna zdrava pamet in izkušnja nas uče, da je celo naravno, ako se otrokom pripovedujejo povesti, kjer se riše poleg dobrega i zlo, a te zlo mora se risati tako, da je otroci takoj spoznajo kot zlo in da jim ne postane predmet poželjenja. Pripovest, katera govori o samih dobrih ljudeh, je dolgočasna, zgreši svoj smoter, da bi namreč vnemala otroka za dobro, zanimiva povest pa, polna prigodeb in različnih značajev, risajoč dobro in zlo in to tako, da se otrok nevedoma oduševlja za dobro in zrgaža nad hudim in da končno vendar zmaga dobro, taka povest ima vzgojevalni vpliv na otroka. Ako pa slišijo doma samo pripovedke o dobrih ljudeh in blagih činih, poslušali bodo izven doma s posebnim užtkom kaj slabega samo radi menjave, katera je sol življenja ne le velikih, ampak prav toliko, če ne še bolj, malih ljudij. Saj nam še celo sv. pismo ne ponuja zgolj vzornih značajev, a vendar ne bo dejal nihče, da zgodbe sv. pisma niso za otroke.

Nekateri tudi menijo, da Bog obvaruj praviti otrokom o pisanih mačehah, o katerih baš naše narodno slovstvo ve povedati toliko in toliko v prozi in v verzih. In prav ta kontrast med pravo in pisano materjo uči deco ljubiti lastno mater še bolj in še bolj ceniti njeno vrednost.

Naše narodne pravljice, pripovedke in pesmi o narodnih junakih so pravi biseri za otroke. Narodna junaka Lambergar, Martin Krpan, sosebno pa zgodovinsko sloviti Slovenci, ki so se bojevali proti Turkom in ne samo Slovenci, ampak i Hrvati bodo za naše dečke taki vzgledi, ki bodo res *rešli*. In deca, katera sliši, da je vsaka pedica zemlje pod njenimi nogami oblita s slovensko krvjo in snago, oduševi se za to krasno domovino in ogenj, ki se je zanetil v mladih srcih, rastele bode z njimi in kljuboval poznejšim navalom naših narodnih sovražnikov.

Narodnih povestij ne zmanjka slovenske mater, a katera jih ne zna, naj povprašuje po njih svojej deci na ljubo in naj strogo pazi, da se njenim otrokom ne pripovedujejo škodljive povesti o duhovih in strahovih itd. Pa tudi premnog biser smo že prejeli iz rok naših pisateljev za mladino. Rešiti nam je še jedno vprašanje in sicer, kakor se naj pripoveduje, da se s pripovedovanjem vpliva zares vzgojevalno na deco. S tem vprašanjem pa si nikakor ne bomo trli glav, kajti v svojej prekrasnej knjigi „Majka u radu za Boga i Hrvatsku“, katero nam je poslovenil

Simon Gregorčič ml., podučuje nas pisatelj Jemeršič tako imenitno o tem — in še o marsičem drugem — da bi bila vsaka beseda odveč . . . . . onej slovenskej materi, katera se *ponaša, da je kupila in čitala imenocano knjigo.*

Vihar.

„Čuj, kako tuli in žvižga vihar,
Hujšega čula še nisem nikdar . . . .
Pa saj v resnici tako je strašno,
Kar dogodilo se noč je le-to! . . .“

„„Ne-li, da veter besni zdaj tako,
Ker je ta tujka skočila v vodo? . . . .
Pravili so mi da veter strašan,
Toži zato zdaj črez hribe, črez plan . . .““

Slišal pa veter pogovor je ta,
Divje zavrtel se gor do neba,
Divje zažvižgal okrog je voglov,
Kot da se smeje trop nočnih duhov . . . .

Divje je besno se zakrohotal,
Da se je čulo od neba do tal:
„Kaj si domišljate modri ljudjè?
Tak si tolmačite moje glasè? . . . .“

Kaj mene briga vse vaše gorjè! . . . .
Kaj me obupano briga deklè! . . . .
Peval sem pesem si istotako,
Kot zdaj črez mrtvo, prej živo telo . . .“

Feodor Sokol.

Učiteljica.

(Češki spisal Gustav Jaroš; poslovenil Al. Benkovič.)

I.

Upehana se je ustavila Marija Janotova, štirinajstletna, močna, kostnata učenka, na polzasto se vijočih stopnicah tretjega nadstropja. Postavivši hrupno veliki, rjavi vrč iz ilovice na stopnico, da je iz njega plivknilo perišče vode, oprla se je z močnimi, trdnimi rokami ob omajani držaj.

Kri se je pokazala v obrazu pod lasmi, počesanimi tesno k čelu, in pljuča, vzburljena od hitenja v višavo po osemdesetih stopnicah, so težko sople. Oči so bile zvedavo uprte v rumena vrata, ravno nasproti hodišču, na katerih je skromno rumenela nekdanja bela vizitnica, pribita z dvema belima, glavatima žebličkoma. In učenka je naglo, iz same navade, ne da bi razločevala črke, prečitala ime na tej vizitnici : Ana Hruba, učiteljica.

„No bo tu jedenkrat stalo : Marija Janotova, učiteljica!“ se je zamislilo dekletu in živi svit nade jej je šinil čez nelepi, oglati obraz. Ta misel se je lotila vselej na zadnjih stopnicah ob stanovanju učiteljice, že nekaj let sem, kadar se je kakor devetletna šolarica privlekla sem gori iz šole, noseč v naročju cel kup modrih šolskih sešitkov, vsa vzburljena od tega nenavadnega častnega opravila. Živo se je spominjala groze polne sladkosti, ko je vsaki čas imela pritisniti na kljuko teh rumenih vrat in stopiti v skrivnosti polno, hladno sobo, pedantično urejeno, v senco na pol spuščeni zagrinjal, na čista, samostanski pometena tla rumeno parketovanih . . . in zdajci je slišala notri glasno govoriti neke učiteljice goste. Zbeganost jo je premagala, zdajci je bila za vrati v sobici, vsa zardela je položila sešitke na stol poleg umivalnika, naglo šinila ven na stopnice, ne zmené se za učiteljico klicanje, in drla doli čez osemdeset stopnic.

Nehoté jej je prišla na misel ta smečna bojzljivost . . . a z gospodično sta se skoro sporazumeli. V hipu, ko je težko dihaje stala na stopnicah, upehana od naglice, so se tiho, nezaujno odprla rumena vrata z belo vizitko in med njimi se je pokazal postaren, samostansko resignovan obraz, s polnimi, prijaznimi lici, iz katerih so mežikale pod širokim moškim čelom drobne oči, kakor bi bile vsajene v tolsta lica. Te oči so se za hip karaje pomračile.

„Že zopet, zopet? Ti dobiš še šušico vsled dirjanja!“ se je hudovala učiteljica, kateri je v teku dolgih let učiteljskega življenja vsaka misel postala nekako odlomek iz pedagogične knjige, katerega ni mogla drugače izraziti nego z nevšečnim karanjem ali s hladno hvalo, močno dišečo po šolskem prahu.

„Jaz?“ se je zaupno zasmejala dekletica, upirajoč žive oči v učiteljico, kakor bi poslušala samo njeno šalo, a videč, da jej na žoltem, nezdravo polnem obrazu ni zaigrala niti senca usmeva, se je naglo pripognila in prijela za vrč.

„Počasi, Marija!“ se je ustrašila gospodična Hruba, da bi se njen jedini vrč kaj ne poškodoval. Bil je stari veteran pri njej v velikih časih ne le kot spomin iz domačih let, ampak največ zaradi svoje znatne cene — stal je čez štirideset krajcarjev — svoto, ki je včasih gospodični delala mnogo preglavice.

„Kako je tu lepo!“ si je mislilo dekletu, previdno postavljajoče težki

vrč na rumeni stol pri beli, čisto razprašeni peči. Cela sobica je dihala posebno hladno, starodeviško, skoro muzejno vonjavo; v oknih je stalo nekaj ne dragih vrst jednoletnih cvetk v loncih, ovitih s papirjem. Zagrinjala so bila na pol spuščena. Samostanska tihota je posebno danes deklicó navdajala z radostjo. Vse se jej je zdelo mnogo lepše nego navadno: mala omara za knjige pri postelji s težko, modrim podloženim pokrovom, gosli na zidu, viseče na papirnatem ščitu iz črne lepenke, da bi ne postale vlažne, senčilo svetilnice, običajna večerja gospodične, kos švicarskega sira, zavitega v rumen papir . . . vse se jej je danes zdelo dvakrat tako zapeljivo; da! misel, katero je danes nosila v glavi, je bila preveč nemirna, da bi ne hotela na dan.

Vsak hip si je mislila: Sedaj povem! A zopet se je z negotovim pogledom ozrla na gospodično, ravnajočo poleg svetilnice na mizi kup modrih sešitkov za nočno popravljanje, ozrla se je drugam in še pomišljala. Danes kar ni mogla domov, hodila je sem ter tja ter dihaje nepravilno brisala prah po žlebovih umivalnika. Kmalu pa se jej tudi to ni nič ljubilo. V zadregi se smehljajoča se je vzklonila ter rekla na glas:

„Gospodična! Jaz bom učiteljica!“

„Kdo?“ je poluglasno vprašala gospodična, in med prsti jej je običala mehka cunjica, omotana okrog kratke palice, s katero je baš brisala cilinder.

„Jaz! Oče so mi to obljubili. V jednomer sem prosila in moledovala — dokler mi niso obljubili, da me pošljejo v zavod!“

„Dekle!“ se je s šolskim humorom zasmejala gospodična Hrubá. „Ta bi bila lepa! Tak-le kirasir!“

„O ne! Mene bodo imeli radi kakor vas — (Gospodična je lahko zardela.) Nobeden ne ve, kako se veselim . . .“

„Veseliš?“ se je trpko nasmejala učiteljica, devajoč škarje na odgoreli stenj in zvedavo motreč, koliko časa bo petroleja še zadosti.

„Moj Bog! Nič družega na svetu! Krasno mora biti, deco voditi v cerkev, praviti jim pripovedi, ali pa v šoli sedeti pri pisanji, vse piše, ima glavo sklonjeno, v šoli je prijetno toplo, zunaj je sneg, a jaz bi sedela pri mizi, črnilo poleg zvezka in premišljevala —“

„Da! Premišljevala . . . s čim bodeš kurila doma . . . ali kaj bodeš storila, kadar ti sneg leze v raztrgane črevlje!“ je šinilo učiteljici v glavo, a rekla ni ničesar, malomarno gledaje v oči razburjeni deklici.

„Ali pa . . . zvečer, precej pozno, ko že vse spi, popravljati naloge . . . to mora biti najlepše na svetu! Gospodična . . . jaz sem vas že tolikokrat zavidala!“

Učiteljica se je trpko nasmejala.

„Pomisli . . . kako dolgo traja to . . .“

„Oče je zdrav, polir, dosti zasluži, in jaz bom tako pridna . . . vse bodem umela!“ je ugovarjala deklica bojevito.

„A dela je mnogo, draga moja!“

„Naj bo! Učila se bom vse dni, in vse noči!“

„No! Bog ti daj srečo!“ se je lahko oddahnila gospodična Hruha. „Kadar bodeš česa potrebovala, ne mogla izvesti, ali neumela . . . ali se spomniš svoje bivše učiteljice?“

Deklica je vsa zardela in v obeh so se jej naglo prikazale solze. Kako je prišla ven, tega, plakaje od veselja, niti ni opazila; le toliko je vedela, da hiti po slabem tlaku, po blatni predmestni ulici, da silno stiska knjige pod pozduho, videla je nekoliko žvižgajočih potepinov, ki so jej prihajali nasproti. Nobena stvar jej ni bila mari: sreča, katero si je slikala toliko let na poti preko osemdesetih stopnic do stanovanja učiteljičinega pri pogledu na orumenelo, na vrata pribito vizitko, je sedaj v jasnih potezih stala pred njo. Česa jej je nedostajalo? Štiri leta — potreba jridnega, napornega učenja, tičanje v knjigah in sešitkih in . . . kake male zapreke so bile to! Koliko moči je čutila v sebi!

„Aj! Mara Jantova! je dejal jeden izmed mimogredočih pouličnih dečakov, drugi pa so se zvedavo ozrli. Učenka se je nevoljno zganila in napravila jezen obraz.

„Le vekaj, dekle! Oče ti je padel z odra in se ubil!“

II.

Marija, kakor bi bila slaboumna, upira oči ter gleda v svojo službeno knjižico.

Kaka grozna vrsta pomemljivih dni je šla mimo nje! Kako so se raztrgale pajčevine njenih sanj! Usoda, to zlomiselno dete, je iz same trme sunila s palico v to prozorno, lahko mrežo . . . in sive, brezobrazne cunje so visele od nje.

Ko so prvi dan po očetovem pogrebu sedeli v večernem mraku, je mati, vsak hip pokašljujoča in v jedno mer roke vijóča, sedla na kraj postelje k svoji najstarejši hčeri ter vprašala:

„Kaj bomo sedaj delali? Kaj bomo delali?“

Zvok tega, nekako raztrganega, počenega glasu jo je prestrašil, dvignila je oči, da bi materi pozorno pogledala v obraz, a v sobi je bil trden mrak. (Navlaš niso bili užgali luči, bodisi da je bilo petroleja premalo, bodisi ker jih je razsvetljena soba z nemo, bolešno besedo spominjala denšnjega pogreba onega, ki je spadal k tej večerni sliki.)

„Jezus! Kaj bode neki mama rekla!“ se je devojka instinktivno prestrašila in sključivši se nehote lakti pritislila k životu. Kakor iz daljave je videla, da je njenega življenja, katerega si je bila načrtala v blagih nadah, ne veke konec; to si je pravila trdovratno in neprestano ter se mučila, ne da bi

spala. . . . a niti sama sebi ni hotela verjeti. V jednomer se jej je zdelo, da se le mora tako bati in da se jej to venderle izpolni . . . človek si tako često nadeva to krinko, prigovarjaje sam sebi, da si želi tega, česar se boji v dnu srca . . . v domnevi, da ga vendar-le kdo posluša ter se da varati s to zvijačo.

„Glej, Mara! Jaz vas ne preživim . . . bolna sem, koliko pa si prislužim s streženjem? in vas je toliko . . .“

„Karol se pojde kmalu učiti“, je boječe omenila deklica. Prestrašil jo je ta mehki, nenavadno pokorni, laskavi zvok materinega glasu . . . kakor se je prej bala njenega jeznega, razdraženega kričanja, zmerjanja od ranega jutra do mraka, ker je napredovala v njej pljučna bolezen.

„ . . . in Tonica?“ je strogo vprašala mati in „Pepček? in Lidka?“

„Kaj bomo toraj počeli?“ je ponavljalo dekle malodušno z materjo, nevedé, kaj odgovori mati.

„Iti moreš kam . . . v tovarno ali pa v službo“.

Sedela je kakor okamenela. Izpregovorila ni niti besedice, sedela je nepremično, skoro dihati se ni upala, da bi mati o najmanjšem šumu znova ne začela govoriti o tem. Vse v njej se je protivilo, kakor bi bila njena duša popila strup. Z grozo je čakala, kaj bo slišala dalje, a mati ni govorila več. Niti sanjalo se jej ni, da bi se Mara mogla temu protiviti; vrhu tega je imela vso pripoved o Marinem učiteljstvu za glupo, priprosto šalo in ni mislila več na to. Vstala jo medlo, drsajoč in vlekoč suhe noge v prerezanih črevljih, polna skrbi, katere so jej že tri dni tiščale bolne prsi ter sivile redke lase.

Mara je sedela z nepremičnimi očmi.

Janotovki se je zdelo pametno, vprašati branjevko, kaj naj bi storila z Maro in prinesla je domo celo razstavo načrtov za življenje. Najboljše se jej je zdelo, da bi jo dala v kiosk s sodino vodo . . . a kaj bi počela po zimi, ko je najslabši čas? Tudi se jej je zdelo, da bi jo poslala v kako trafiko, pri tem pa se je zopet bala, da bi se dekcle popolnoma ne pokvarilo. Videla je nekaj devojk, katere so se v lepih predpasnikih, na ustnicah cenén smeh za cenene poklone, sukale v prodajalnicah in malih, močno dišečih kramarijah . . . in z vsemi temi se je končalo na razne načine. Morda bi pa mogla kam v kako točarno, h kredenci v kavarno, za natakario . . . a zopet so jej prišli na misel ti grdi konci življenja. Nazadnje si sama ni vedela svetovati ter vprašala Marijo, kam bi hotela iti.

„To je vse jedno, mama!“ je reklo dekle z glasom čisto brez volje. Niti na misli jej ni bilo, da bi se ustavljala; njen upor se je zlomil, kakor tenka jeklena igla pod udarcem težkega kladiva.

„Ali bi hotela v trafiko?“ je vprašala mati, gledajoča hčeri v povešeni obraz.

Dekle je mólce pokimalo.

„Ali bi pa rada kam v prodajalnico za prodajalko?“

Marija je pomajala z glavo, žalostno upiraje oči v stolove noge, v znamenje, da jej je všeč.

„Ali pa v službo?“

Dekle je nemo prtrdila.

„Ti si moja zlata hčerka!“ se je razvnela bolna mati. „Da mi je ne razžalite ni z besedico!“ je grozila drugim otrokom, „ona je sedaj naša rednica, naša podpora, naš oče!“

Otroci so glupo izbulili oči, a začelo jih je tlačiti materino plakanje, okamenelost sicer zgovorne Marije, ves zrak v sobi . . . in zdajci so se izgubili na ulico. — Kaj vse se je že zgodilo te dni?!

Mara je sedela pri mizi, roke spuščene na kolena, ne da bi izpregovorila besedico, ter gledala na raskavi papir službene knjižice. Od davi je bila služkinja! Videla je krivi uradni podpis, pečat v modri, oljnati barvi, razlito natisnjen, a mislila ni na nič. V glavi jej je bilo, kakor bi jo bil kdo s topo sekuro udaril po temenu. V šolo ni mogla več, izbrisali so jo iz zapisnika; vse, kar si je želela, je izginilo kakor milna pena.

„Kaj pa je na tem?“ si je mislila v zmešani duši; tolažila se je, da se bode ubijala in mučila za mater in druge — toda egoizem se ni dal pregovoriti. Čim bolj se je tešila, tem bolj puste so bile njene misli. Sedela je brez duha, upiraje oči v knjižico, in čitala brez zanimanja s kratkimi, hladnimi besedami označeni popis svoje osebe; ali pa je pri tem iskaldnem popisu najedenkrat začutila gnus pred nečem, odpor proti življenju, katero jo je čakalo! vsa energija njene duše se je namah razburila in strastno je zgrabila knjižico, da bi jo raztrgala in uničila.

V tem je začula zunaj na hodniku odlomek otročjega razgovora. Bil je to mali Pepček, njen hromi bratec, ki se je prepiral s kakim petletnim sosedovim dečkom ter vneto pripovedoval:

„Veš! Naša Mara pojde v službo! Ima že knjižico!“

„Kdo ve, če je to res?“ je dyomil paglavec, bobnajoč z možuarjevimi tolkačem po lesenem tlaku.

„To je silno lepo, imenitno, je rekla mamica! Vsak dan bo imela meso za kosilo! In mi tudi!“ je pravil deček važno: potem sta se pa pričela trgati za izvrstno igro, bobnaje s tolkačem po tlaku.

III.

Tako so se z lenim, pogrebnim korakom, v težkih, delavskih cokljah in priprosti, delavni jopi vlekla leta.

Kako se človek stara v nuporaem delu! Koraki te! le! v Mariji obraz niso bili včrtani, marveč od nohtov časa vpraskani. Vse mučeništvo te plačane sužnosti jo je postaralo, trde liene kosti so izstopile in v žalostnih

očeh si imel čitanko minole bede. Neizpoznavano ubijanje in netajeno preziranje, občutljivo prenapete sitnosti gospodinje in maščevalnost razvajenih otrok, težko delo pri perilniku, v mrzli vodi, pri kupu perila, nedostajanje jedi do sitosti, vrsta petdesetih stopnic, po katerih je morala vsak dan teči brezštevilkokrat, prikrito gorje, zgodno vstaenje in pozno budenje popolna zapuščenost v bolezni — kdo bi se upal izérpati ta dolgi imenik bede, zakrite in ublažene na sveti večer s cenenim predpasnikom, kupljenim na razprodaji!

Tako se je zdelo in je bilo Mariji življenje vsak dan težje in neznosnejše. Po celodnevem, utrudljivem beganju jej ni si alo nikako veselje; nedelje je preživela pletoč nogavice pri bolni materi, katera se je bila preselila v kletno stanovanje na skrajnem koncu Žiškova; prav nič se jej niso zdele vabljive te žalostne nedelje v dušljivem, vlažnem zraku sobice z oknom proti smrdečemu kanalu, in rada je pozdravila večerni somrak, kateri je naznanjal konec prostega nedeljskega popoldne in bil predhodnik novega, težav polnega tedna, končujočega se zopet s to žalostno, brezupno nedeljo na koncu Žiškova v kletnem brlogu poleg tuberkulozne matere.

Spomladna noč je zaganjala v okno tisoče deževnih kapelj. Ko je pozno legala v kratko, po otrocih ostalo posteljo, krčeca se iz zvijajoča, se je Marija oddahnila. Leže na lahki, redki pernici, skoro zadušena v gorkem, dišečem kuhinjskem vzduhu, po katerem je brenčalo na stotine debelih črnih muh, je pod glavo položila dlani, trde, kakor bi bile rožene — in se zamislila.

Danes ni mogla zaspati; bolj nego radi dišeče vročine, muh in na okno bijajočega dežja je bdela premišljeva je besede njenih tovarišic iz biše, veselih, gizdavih devojk, katerih so bili vedno polni vsi hodniki; vedno vesele, po belih stopnicah begajoče kakor škorci, smejale so se ves dan pri vodnjaku, obešajoče perilo, pri perilniku, pod plivkajočo žuborečimi putami ter prežale iz vseh oken na vsa okna in iz špranj v špranje. Jedva pa se je z zvonjenjem oglasil nedeljski popoldan, jedva je udarilo tri — so poplaknile bednje, izpraznile škafe, površno pomele ter jo pobrale od doma, šumeče z oblekami, polne pentelj, s klobuki na glavi in trde, žuljaste, velike roke v smešno majhnih, cvirnatih rokavicah.

Marija ni mogla zaspati; po glavi so jej rojile kakor šentjanževe mušice besede Fanikine, služkinje iz spodnjega nadstropja, in ni se jih mogla iznebiti.

„Dekle! kaj vendar počneš? Poglej, kako se staraš!“ jo je danes Fanika ustavila na stopnicah in iskreč s sivimi, razposajenimi očmi, pokazala jej široke čeljusti. „Ubijaš se ves teden . . . a kaj imaš od tega? Ničesar si ne kupiš, nič nimaš, nič ne užiješ, doma čepiš v nedeljo!“

„Ali kam bi šla?“ je vprašala Marija težko dihajoča in postavivši težko puto v stolbino dolbino potegnila je roko iz naramnice.

„Kam? No, k godbi, kakor me!“ je odvrnilo dekle.

„A kaj bi dejala nase . . . ničesar nimam“.

„Prav ti je — zakaj vse zносиš materi? Vsa hiša se ti smeje. Nobena izmed nas se ne zmeni zate, ker si tako silno neumna. Hodiš kakor usmiljena sestra! Še za nedeljo nimaš ničesar —!“

Mara je zardela. Resnica. Tudi njej se je sedaj zdelo, da ima Fanika čisto prav. Nakrat jo je bilo sram, da je hodila oblečena kot nuna. v delavnik in praznik v isti obleki, da ničesar ni užila....

„Kaj molčiš, norica?“ je nadaljevalo dekle ter se zaničljivo započilo. „Tako se vidi, da še nikdar nisi, plesala z dragoncem! Ne veš, kaj znajo vojaki . . . Veš kaj, za nedeljo ti posodim svoj črni život in tudi ti pojdeš . . . kaj?“ Fanika se je razvnela nad to malomarnostjo ter jeze zardela.

„Pojdem!“ so se Mariji zaiskrile oči in v navalu hvaležnega veselja je s trdo, žuljasto roko Faniko zgrabila za ramo.

Vsa njena duša je bila vzburjena in zdelo se jej je, kakor bi jo bil kdo iztrgal iz dosedanjega glupega, zaritega življenja brez veselja. Ležala je vsa vroča od razburjenosti, premišljevala, preudarjala in delala načrte; vsak hip jej je prišla na misel plesna dvorana nekje v Libni ali v Žižkovu, kakor jo je Fanika goreče opisovala, deset svetilnic na stropu, bobneča godba na klavirju, mize polne steklenic in vrčev, dim vržink, vročina. Vse se suče v jednom samem, brezglavem, burnem opojnem vrtincu, tla se tresejo pod udirajočimi nogami, vojaki vriskajo, ob visokih dragoncih v svetlomodrih sukňah vise dekleta kakor prilepljena, pesti plesalcev so kakor jeklena? in nedrija jedva da ne počijo . . . Tudi ona pojde! Veselja pijana se je Mara blažena iztegnila in zaprla oči. V nedeljo! V nedeljo! Ne bode več čepela v žižkovski kleti, gugala Lidko na kolenih in poslušala tožbe neznosno vedno jednake, bolne matere.

IV.

Nedeljski popoldan šumi po vročih ulicah. Stare hiše, utrujene kakor starci, se pripravljajo k popoldanskemu spanju ter spuščajo rolete kakor vejice utrujenih oči. Iz hiš kakor iz grdih, smrdečih kletk zverinjakovih je pobegnilo ljudstvo, razpršujoče se kam ven in bežeče samo pred sabo.

Na hodniku družega nadstropja je žgalo majsko solnce. Pri odprtih kuhinjskih vratih si je Marija vsa razburjena privezovala okrog zagorelega vratu širok, rdeč, šele včeraj kupljen rak. Ugaslo, oslepelo zrealo se je medlo bliskalo na steni; po kuhinji so šumele muhe kakor dež. Dekle se je jedva držalo na nogah. Vse v njej je migalo, vse jej je mr-

golelo danes v tem gnusnem soparnem vzduhu, polnem duha in delavni-kovih težav. Posebno danes jo je vse tukaj dušilo, čudno, da se ni zadu-šila. S prsti je ravnala pentlo okrog vratu, široka dva črna plavajoča konca je vrgla zadaj, privzdignila krilo, da bi pogledala na nove, ognjeno rdeče nogavice, vedno še negotova, nepotrpežljivo hiteča in jezeča se. Moj Bog! Nič jej ne gre od rok! A čas tako beži! Tako! Da bi jej le Fanika ne ušla naprej! Kdo ve, ako še vedno čaka pred vrati! Hitro! Hitro!

Brzo je stekla po stopnicah, obličje jej je vse žarelo same sreče.

Zdajci je opazila doli na poslednjih stopnicah baš pri tleh sedeče sključeno dete. Bilo je to grbasto, šestletno dete neke žene, stanujoče v podzemlji, katera je ves dan stregla nekje. Sedelo je v dolgem, pod paz-duho prevezanem krilu in mladi solčni svit, padajoč sem skozi vrata, dr-žeča z dvorišča, je plaho razsvetljeval ta turobni kip, z dolgimi lasmi, špičasto brado položeno na ozke, spačene prsi. Na skrčenih, suhih kole-nih je imelo dete odrgnjeno knjižico in kažoč na velike, umazane črke z dolgimi, rumenimi prsti, čitalo počasi, šepetaje in s trudom.

„Tončika, kaj pa delaš tu?“ ustavila se je služkinja poleg d. klice.

„Učim se“, je zašepetalo dete ter dvignilo suho, šiljasto obličje in žalostne oči.

„Tako malo si še le naučila!“ se je dekle nasmejalo malomarno, a dete se ni nasmejalo. Resno jo gledajoče s starimi, pomračenimi očmi, iz katerih je gledala njega nesreča, se je zopet obrnilo k abecedniku ter molče položilo prst na prečitano vrsto.

„Jaz tega ne umejem — mamica pa ne more“.

Marija je neodločno stala pred otrokom ter zamišljena gledala v razsvetljeni prehod, kjer je trepetal široki, bliščeči plamen prahu. Dete je sramujoče se nehalo šepetati ter glavo povесilo še niže na prsi.

Ta hip pa ga je dekle dvignilo v naročje ter ga počasi neslo po stopnicah gori.

„Pojdi, Tonči a učili se bodeva — pri nas v kuhinji!“ je rekla otroku in glej! iz njenih naglo porosenih oči sta padli dve kaplji na uma-zani abecednik.

Iz dnevnika male gospodinje.

Piše Grilček.

... sušca.

Nekaj bo!

„Bodi“ je besedica, kojo je izgovarjal Stvarnik na večnem prestolu, že začetkom sveta. Da jo je izgovoril zdaj zopet, kaže izprememba v

naravi . . . . Snežec se skriva, kakor bi ga kdo podil! Na tleh se delajo lužice in blato! A — zasuka jo vetrec od juga, popiha, pobriše, in — posuše se zadnji snežni spomini.

Ni prijetno našemu ateju, sprehajati se pod golimi sadnimi drevesi, zročemu na vzgor, roki sè škarjami in žagico za hrbtom! A, zadnji čas je obrezati in posnažiti vejice, koder bi še bilo kaj zaostalo; za očke in popke, ki takó obilo obetajo, se še pa ne zmeni, ta zmrzli atej!

Pomlad prihaja nova, lepa pomlad!

„In srce, ti se ne vzbudiš!

In jezik, ti ne govoriš!

Zdaj — —“

In Grilček, ti ne skrbiš — za došlo pomlad, za mnoge potrebe, obleke, raznovrstne reči, katere rabiš v hiši, v kuhinji, kmalu v vrtu, pri perilu, zraven umivalnika, na šivalni, na pisalni mizici! Oj, ko bi se le vedelo, kako dolgo že skrbitim! Kadarkoli sem kaj pogrešala, hitela sem na določeno stran velikega koledarja Mohorjeve družbe, da zabeležim vse stvarice, katere bode treba kupiti, kadar se v prihodnje odpeljem v bližnje mesto, po takej drobnej domačej trgovini. Tako se vozim štirikrat v letu, to je za vsak letni čas enkrat. In pa, kako modro se takrat vedem! Saj se lahko — ker sem se že z malega naučila! Učila sem se najprej doma po vaških semnjih z desetico, katero sta mi dajala atej in mamica. Prvikrat sem storila čudno dobro kupčijo; kupila sem gobico okroglo ter gladko, zgoraj rudečo, spodaj rumeno — gobico, ej za krpanje tistih preklicanih raztrganih nogavic. — Dala sem samo šest krajcerjev! — V drugič sem kupila toliko porcelanastih gumbov, da jih imam še zdaj, kar za celo desetico sem kupila. Takrat je bila mamica malo manj zadovoljna z menoj. — V tretjič sem bila pa sama najbolj zadovoljna, kajti naletela sem na dobrega človeka, kateri mi je prodal knjigo, knjigo — za „moje premoženje“!

Tako le se učijo mala dekletca! Sedaj, ko sem velika — lagati se ne sme — bolje tedaj da rečem „odrasla“, je pa drugače. Odloči se, kdaj odrinem, površno se izračuni, koliko denarjev bode treba; in ateju se priporočam! Oj lepo, prav lepo je treba se priporočiti — to vé vsak, kdor denarjev prosi!

Železniška postaja ni daleč; tudi vlak odhaja in prihaja prav v ugodnem času. — Predpoldan, pred odbodom izpijem še lahko skledico čiste juhe, katero je dobra mamica nalašč zató nekaj prej pristavila! V mestu mi pa ne bode veliko misliti na jed.

Da me je ložje spoznati, bi tudi povedala, kako se oblečem. Lepe obleke ali kaj tacega bi ne oblekla, kar se ne prilega vsacemu vremenu; napestnice, zlatanino — Bog varuj! Pripravno krilo, toplo, navadno površno jopico, pa kapico! Pristojnih, elegantnih rokavic ni prezirati!

Sprevodnik mi je nakazal velik in tudi precej napolnjen kupe . . . . . Zdaj se še le vidi, da je naš Grilček kratkoviden . . . . . tjakaj sede in sedi na svojej klopici, kakor bi bil čisto sam ! Po kotih -- in naj bi bili še tako zanimivi -- nič ne gleda.

Čez nekaj postaj smo v mestu. -- Po mestnih ulicah in izložbah je marsikaj za nas uboge, poštene deželjane, pa naj le bode, mi nismo nič radovedni ! K večjemu kako novo nošo in šego, na kacej modernej dami si hipoma ogledam -- toda ne tako očitno, da bi me imela za kakovo šiviljo z dežele.

V štacunal^h v katere navadno zahajam, me že poznajo ; prijazno mi strežejo ; postrežljivo predlagajo večjo izbirko, ako mi kaj takoj ne ugaja. Ne bojim se njim tega reči, tudi ako mi je ktera reč predraga, ne sramujem se zahtevati cenejše ! Sevoda užaljivo njim ne smem ugovarjati. -- Po ceni samo, pa se tudi ni ravnati. Včasih je med cenejšim blagom tvarina, ki se lahko kosa z najdražjim, večkrat pa je dodati par krajcarjev za boljšo, toraj dražjo stvar, ki pa potem, nadomestuje dve cenejši. -- Več skupaj vzeti ne škodi ; to vemo že z doma, iz domačih štacun n. pr. pri soli ali sladkorju ker se tako prihrani -- in če tudi ne več -- eden polukrajcar pri kilogramu, ali kosu gotovo.

Ker imam vse potrebščine redoma po štacunalh zapisane, kmalu opravi svoja pota. Kjer mi je največ kupovati, tja grem na zadnje. Tamkaj mi zavijejo vse manjše zavitke v enega velikega ter mi ga pozneje pošljejo k vlaku. V lekarno še moram ! Napolnjeno stekleničico z melisnimi-kumnimi-kamilnimi-promüncnimi kaplicami prinesem čestokrat domu. Ta četverkamešanica je tako izvrstna za vsakoršne slabosti, ter tako „močno“ pomaga vsacemu „slabemu“, ki je med nami, ali pride k nam, da je res vredna, da si je Grilček zapiše v svoj dnevnik !

Zdajci pa si predstavljajmo, da je sredi popoldneva -- tako ob 4. -- čudno hladno, ojstro, mrzlo postalo. Ubogi Grilček pa na prostem ! in še lačen. Pomoč je najbolje iskati tam, kjer se dobi. Krene jo toraj k bližnji kavarni na nekaj rujavega, gorkega, po imenu pa ne povem, ker se nekateri tako smeje ! Časnike mi prineso. Kmalu je pregledam in odložim saj -- „Slovenke ni vmes.

Zopet najdemo Grilčka v kupeju, v dolgem, ozkem kupeju, samega s svojim zavitkom ! Tako natanko premišluje za vsako placilo, od kterega nema napisanega računa, kajti to ve, da bode doma ne le stroga preiskava nakupljenega blaga, temveč bo tudi treba dati vesten odgovor vseh stroškov. Števila in krajcarji mu plešejo pred očmi. . . . .

Nekaj ga dramí. Ljubko, veselo šepetanje prihajajoče z bližine, tako sladko, tako n dolžno, tako nepremišljeno, nó, tako prav dekliško . . . . . Dve devi, gotovo se sami pegovarjata v bližnjem kupeju. Kmalu sliši in vé nehote nas Grilček vse . . . . . kako lepo je bilo danes v mestu, kako

lepe in nežne so vse nakupljene reči, kako težko se je bilo odločiti, kako strašno kmalu je nedostajalo denarjev!

Ko pridem na domačo postajo, zapazim stari Veronikin obraz za izhodnimi vrati. Odvzame mi zavitek ter gremo proti domu. Kakor vselej, vprašam tudi danes:

„Veronika, jeli doma vse kakor je bilo? Zgodilo se ni nič posebnega?

„Nič, le dolg je bil ta dan, strašno dolg.“

Pogleda me, jaz njo. Iz srca sem se zasmejala! Podilo, gnalo me je domov! in zopet je bil v meni — stari Grilček.

Mamon.

Svatje vriskajo na vasi,
Svatbo tam nocoj slave,
In poskočne godbe glasi
Tihi nočni mir kale.

V sobi jasno razsvetljeni,
Miza se jedil šibi;
A za mizo poročeni
Nemo mladi par sedi.

Bučne zvoke godbe smele
Nosi vetrič kraj vasi,
Kjer skoz okno kočee bele,
Bornalučica bri.

Tam kraj okna v nizki koči
Bleda deklica sedi,
Solza jej obrazek moči,
Tožno zrejo nje oči.

„Predno leto bo minilo,
In se vrnil pust vesel,
Te ženico bom premilo
Na svoj dom saboj si vzela!“

On ji še pred kratkim časom
Govor ta govoril je,
In ljubezen s čarnim glasom
Nje sreča priboril je.

Takrat srečna je sanjala,
Sen ljubezni z njim krilat;
Dokler tožna ni spoznala
Kaj premore mamon zlat!

In z bogato zdaj nevesto
Srečni ženin pir slavi,
V tem ko v koči srce zvesto
Borne deklice ječi.

Zorana.

Književnost in umetnost.

Trnje i cvijeće. Spjevao Filip Davidović-Marušić (1892-1898). U Zlatnom Pragu. Tiskom E. Stivina. — Vlastitom nakladom. Cijena 60 nvč. — Mala, drobna knjižica, posvečena znani Čehinji, vrli domorodkinji plemeniti gospéj Maruši Pavli Neureutterovej; to vam so pesni mladega Dalmatinca Marušića. Neka turobna bol preveva vso zbirko; tužno ti doni skoro iz vsake vrtstice, iz vsakega stiha, odjek mladega pesnikovega srca.

Pesniku se vidi („U kirurškiem predsoblju“ i. t. d.), da je medicinec, da spada k onim, koji se hoćejo briniti s pravo požrtvovalnostjo za blaginjo svojih bližnjikov. In res! Srce mu bije („Sirote“ i. t. d.) za puščeno čeljad, za -- bedne, siromašne ljudi.

Neke pesni so že prej zagledale v različnih listih („Lovor“, „Narodni list“) beli dan. No, to so z večine prigodnice, ki se odlikujejo z blaglasnim ritmom in lepim narodnim jezikom. --čev.

Nova Nada, zbornik zabave i pouke. Knjiga II. Zvezak I.

Vsebina temu zvezku je: „Dvije idile“ (M. H—v); „Priče“ (Dru-gica); „Svetka“ (B. Potačan); „Poštarica“ (Vek. pl. Prleški); „Po zimi“ (Maksimiljan); „Jesenij vjetar“ (Paul Adin); „Vizije“ (I. II.) (Afanazij); „Zbog ljubavi“ (M. Vrbovski); Agneza (v); „Starica“ (A. K. Gorjančev); „Percy Bysske Shelley (R. K.), „Descedentalna teorija in teorija selekcije“ (S. B.); „Mladi naraštaj“ Literalna kronika. Kazališna kronika. Pabirci. „Nova Nada“ izlazi v mjesečnim svezcima na dva do dva i po arka. Pretplata je za II knjigu (5 zvezaka) for. 1.20. Jedan zvezak 30 novč. Pretplate, pisma, časopisi u zamjenu i knjige na oglašivanje šalju se na adresu: Andrija Milčinić, Zagreb, Vlaška ulica br. 40.

R A Z N O.

Katera barva naj se voli? Razločuje se peterovrstna polt: 1. bela, 2. blede-rumena, 3. rujavo-rumena, 4. rudeča in 5. siva. Barva las je pa: 1. svetla -- (blond, svetlo-rujava in svetlo-rudeča). 2. temna, 3. črna, 4. siva in bela. 1. Pri beli polti naj se pazi, da se njena belota ne kali, torej nikdar izbirati obleke črne barve za tako polt. — Naj ugodnejša jej je modra in sorodne barve. 2. Pri blede rumeni polti naj ima prednost zelena v vseh možnih gradacijah. Nikdar naj se ne ubira vijoličasta, koja napravlja polt še rumenejšo. Ta polt in zraven črni lasje se trdi, da je najlepša. Prijajo jej vse barve, najbolje pa rumena. 3. Rujavo rumena polt ne trpi bele barve. Najbolje jej ugaja črno z rumenim. 4. Pri sveži rudeči polti, zbira naj se modra in z njo sorodne boje ali pa črna. Obe jo napravita svetlejo. 5. Sivej polti daje pomanjkljivo rudečico modro-zelena boja. Nikdar naj se k takej polti ne voli roza, rumena ali pomerančasta barva. Bela povečuje rast. Črna jo zmanjšuje, a modra kaže korpulentno postavo, vitkejo. *Po nemškem Fedoro.*

Mlada igralka. 11. februarja se je igrala v Vaudeville v Parizu Pamela, historična drama. Kraljevića sina Ludovika XVI. je predstavljala trinajstletna deklica. Nekdo jo je vprašel, ali se boji, rekla je odločno da ne ter pridejala: — Moj profesor me je pripeljal sem, dolgo je že tega

— meseca oktobra, ko je čital v časnikih, da iščejo otroka za Vaudeville. Prišlo je čez 100 otrok. Izbirali so in izbrali 27, potem od teh so obdržali 9 in naposled samo 4. Rekli so naj povemo prizor o sanjah vsi štirje in Sardou sam je izbral mene.

Francoski dramatski pisatelj, znani Vikt. Sardou, ki je spisal toliko dram, katere so stalno v repertoju vseh narodov in katerega poslednje delo Pamela, historična drama, se je igrala dne 11. februarja v Parizu z velikim vspehom, je v svoji mladosti veliko pretrpel. Leta 1852. je moral ostaviti medicinske studije, ker ni imel denarja za vpisovanje. Hodil je blede, suh, mrzliččen po Luksenburškem vrtu ter si tolažil glad, kradši mala semena španskega berga!

Pogumna žena. Velika francoska dramatiška igralka, Sarah Bernhardt ki je ljubljena cele Francije, osobito pa Parižanov, se je morala podvreči nevarni operaciji. Ko je v igri *Mauvais bergers* morala umreti, padši na trebuh, je čutila že prvikrat hude bolečine, vendar je nadaljevala s predstavami ter „umrla“ iste grozne smrti še štiridesetkrat.

Zdravnik, katerega je vprašala, kaj bi to bilo, je dejal, da bo treba operirati in sicer junija meseca. Ker pa so bile bolečine če dalje huje, odločil je kirurški zdravnik Porzi, da se mora operacija izvršiti takoj.

Dne 12. februarja je morala slavna umetnica vstopiti v bolnico, ki je pod vodstvom gospe Benjart. Sara Bernhardt pač ni vedla, kako nevarno je njeno stanje ter je sprejela vabilo nekih prijateljev, ki so jo vabili na diner zvečer istega 12. februarja. Rekla je da vstopi v bolnišnico, še le po tem dinerju in res je prišla v omenjeno rodbino ob 8. uri zvečer, polna najboljšega humorja. Okoli 11. se je pa vzdignila ter rekla smeje, da mora oditi, da ne vstopi v bolnico 13., ki je nesrečan dan.

Druzega dne ob 9. se je začela operacija, ki je trajala skoro celo uro. Med tem časom so se pred bolnico vstavljale kočije druga za drugo, s katerimi so se njeni čestilci in prijatelji pripeljali poizvedovat o izidu operacije. Občutila ni baje prav nobene bolečine, dasi so bile strašne, zbudivši se, se je zahvalila Porziju, kojemu je vse čestitalo.

Figaro piše, da se je malokdo mogel vzdržati solz, kajti Sarah ni le velika umetnica, ampak nepopisno dobra, velikodušna, usmiljena, zato ima pravih prijateljev, na ktere je njena bolezen vplivala prav globoko.

D O M A .

Stare podobe z oljnimimi barvami, katere so se zbledele, lahko prenove na prav priprost način doma. Najprej se umije podoba z mehko gobo in milno peno in dobro posuši. Čez jedno uro pa se stepe beljak, da se

peni, ne da se naredi sneg, in ž njim se namaže cela podoba je d n a k o m e r n o, na kar je posebno paziti, kajti drugače se ne obnese poskus. Ako pa se je prav ravnalo, povrne se sliki prvotna „zdrava“ barva in blesk.

Rdeča pesa. Našla sem nek kuhinjski „recept“, kateri pravi, da se iz surove rdeče pese lahko naredi pikantna solata s pomočjo še nekaterih dodatkov tako-le: na strgalu pripravi se potrebna množina domače pese katerej se potem primeša nastrganega hrena, kojega se da na malo skledico recimo 9 velikih žlic, boljše pa je toliko, kakor okusu ugaja. Doda se še olja in kisa, soli in popra in salata je gotova.

Tudi iz kuhane rdeče pese, zelene in krompirja se napravi okusna solata. Vsacega se vzame jedno tretjino in razreže na majhne ploščice, potem pa se zmeša z dobrim majonezom. Ta solata baje izgleda jako delikatno in dobro diši.

Jajce s karijarjem. Sveže jajce se skuha na trdo in se razrežejo na polovice. Rumenjak se vzame ven in se lahko porabi za mrzlo drobnjakovo omako, jajca pa se napolnijo s karijarjem in se okusno nastavijo na krožnik okoli surovega masla, kateremu se lahko da poljubna oblika, okrašena s petršiljem.

Nekaj o divjačini. Divjačina je med vsemi vrstami mesa najlažji prebavljiva, najokusnejša in najbolj zdrava za človeka, zatorej se okrevajočim tudi navadno najprej dovoljuje divjačina. Med četveronožci zavzemata prvo mesto zajec in srna, med perutnino fazan, jerebica in kljunač, pa tudi vsa ostala divjačina daje nam izvrstno meso. Prvi pogoj za dober okus je, da se ne rabi meso takoj, ko se je žival ustrelila; nekateri celo ljubijo divjačino, ki je ležala nekaj časa (haut—gout). Pri pripravljanju take divjačine se mora paziti, da se ne rani z nožem, ker se lahko zastrupi krv.

Če se hoče divjačina dalje časa ohraniti, mora se splahniti „slečena“ v vodi, potem obrisati, nasoliti, potrositi z dišavami in polito s kisom. Če se pa hrani le nekaj časa, rabi se namesto kisa mleko. Pripravlja se na različni način. Kostni pečene divjačine so za rabo, sosebno iz zajčjih kostij se skuha imenitna juha. In če jih prideneš nekaj govedini, je potem taka juha pikantna.

Kuretina naj se ne hrani s kavino goščo ali pa s plesnivim kruhom, ker od kavine gošče dobi jajce neprijeten okus, od plesnivega kruha pa obole kokoši za kroničnim želodčnim katarom, kateri pomori največ perjadi.

Koliko jajc izleže lahko kokoš? Kokoš ima v sebi okoli 600 jajčic, katere se ob primernej hrani lahko razvijejo. Od teh izleže v prvem letu, kadar začne nesti, 200, v drugem in tretjem okoli 135, v četrtem 114; v naslednjih 4 letih zmanjša se vsako leto število izleženih jaj za 20 in v

devetem letu izleže v najboljšem slučaju kokoš le še 10 jajc. Kedor torej noče zastoj rediti perjadi, naj gleda, da ne redi nobene kokoši, ki je stara že nad 4 leta, sosebno če ni kokoš, posebno dragega in redkega plemena, katere jajca se rabijo potem za valež.

Podveza za nogavice je zdravju škodljiva. Marsikateraj ženski se je že svetovalo, naj si nabavi one podveze, katere se pripenjajo okoli pasa, a za odgovor na dobrohotni svet je bilo: „Hm, saj sam se že navadila, nič, mi ne škoduje“. A vendar škodujejo navadno podveze ne samo mišicam, ampak celo kostem. Podveza tišči na mišice in ovira krvotok in mišice se nemorejo rediti in razvijati normalno. To je potem jednako ali je podveza elastična ali ne; zdravniki celó trdé, da se baš elastične podveze vedno bolj krčijo, tako da vežejo proti večeru mnogo bolj nego zjutraj. Kakor smo že omenili, ovira to krvotok in v marsikaterem slučaju iskal se je vzrok za mrzle noge Bog ve kje, tičal pa je... v podvezi. Posebno škodljive so take podveze pri otrocih, katerih telo se razvija in raste.

O temperaturi sob po zimi. Zdravju jako na kvar je, če se sobe preveč razgrevajo po zimi. Kedor se je navadil nad 15 stopinj R, tistemu je to kmalu premalo, tako da polagoma zahteva vedno več in več, dà, končno mu niti ne zadošča 20°, sosebno če ne pride mnogo na zrak. Vzrok je ta; pri vednej visokej temperaturi izsuševajo se stene in pohištvo tako dolgo, da oddajo vso svojo vlago. Čimbolj se zmanjšuje vlaga v sobi, tembolj izsuševa zrak človeško telo, katero jedino še ima vlage v sebi. Izhlapevanje kože in pljuč se poveča, kar pa odtezuje človeškemu telesu toploto, od tega torej fihi mraz, ki nas večkrat spreletava, vzlie visoko stoječemu živemu srebru v termometru. V pretoplil izbah postane zrak slab in suh, pljuča dobe manj kisika in menjava redilnih snovij se vrši vedno počasneje. Človeku ne dišijo jedi, sploh je človek nekako slabo razpoložen. Lenoba se polasti človeka, nič se mu ne ljubi. Za spalnice je najboljše, če se v njih nič ne kuri, a sobe, v katerih se čez dan dela in živi, naj nikoli ne bodo razgrete nad 15° R., če se noče človek preveč omehkužiti.

Slovenke! Čitajte svoj list, širite ga in priporočajte! Berite najprej svoje *domače čtivo* in slovstvo, a potem še-le drugo in ne obratno! Pomagajte moralno in gmotno, da se bodi „Slovenka“ razvijala čim dalje tem lepše, da bode naš list čedalje bolj v čast slovenskemu ženstvu. Vaši možje, pisatelji, očetje paj naj ne ovirajo tega razvoja, ampak pomagajo naj, saj vedo, da narod, ki ima zavedno, izobraženo in narodno ženstvo, le tak narod sme brez strahu gledati v bodočnost. Skrbite torej Slovenci, da bode Vaše ženstvo tako!